

črnih ljudi«, ki so tudi umetnost in kulturo doumeli kot sredstvo osvobajanja, kot orožje zoper prienačevanje in kot možnost prepoznavanja in potrjevanja, ki pa se znajo prav tako radostiti ob njuni nezamenljivi, nikamor zavezani razsežnosti: nenehni ustvarjalnosti in same sebe veseli lepoti.

Aimé Césaire

(1913, Martinik)

»To je črnc, ki ravna s francoskim jezikom, kot ne zna danes ravnati noben belec. In črnc je tisti, ki nas danes pelje v neraziskano in ki sproti, kot da bi se igral, navezuje stike, katerih iskre nam pomagajo naprej. In to je črnc, ki ni samo črnc, ampak človek v celoti, in izraža vsa vprašanja, vso tesnobo, vsa upanja in vse navdušenje tega človeka in se mi vse bolj in bolj kaže kot prototip človekovega dostojanstva.«

André Breton, 1939

BARBAR

To je beseda ki me podpira

in udarja po mojih kosteh iz rumenega bakra
kjer luna v shrambi rje požira
barbarske kosti
bojazljivih zveri klatežnic laži

barbar
klenega jezika
in naši obrazi lepi kot prava razjedavska moč
zanikanja

barbar
mrličev ki krožijo v žilah zemlje
in si pridejo včasih razbijat glave ob zidovih naših ušes
in nikoli slišani kriki upora
ki se sukajo po meri in po zvenu glasbe

barbar
edinstven proizvod
barbar tapaja
barbar dvoglava bela kača
barbar jaz kača pljuvalka
kdo me iz mojega gnilega mesa budi

zdaj kuščar ki leta
zdaj kuščar pribit

in me pritiska na sam prostor moči s tako silo
da me boste lahko pozabili

šele ko boste psom zagnali kosmato kožo svojih prsi.

OBISK

O valovito morje oznanilo brez števila brez prahu kakršnekoli opojne besede
valovito morje in moje prsi slane od zalivov davnih dni in sveža barva
nežna na dojkah neba in ženske ki elektrizirajo s kajvemkakšnimi diamanti

ognjeniške sile začrtajte svoje krivulje
telepatske zveze prebijte se skozi odporno snov
ljubezenske novice zgubljene na štirih straneh sveta vrnite se k nam naj vas
spet oživijo
golobi popotniki zvezdnega kroga

jaz pa jaz se nimam česa bati pred Adamom sem rojen in ne izviram iz istega
leva

niti iz istega drevesa sem neke druge toplote nekega drugega mraza
o iskre o rose o izviri o belouške o ruševine zvezdnatih mest
moje otroštvo mleko kresnice in drgetanje plazilca

a že je dolgo čutje nestrpno steklo k zvezdi in k skrivnim vratom in bežali
smo

po morju ukrivljenem neverjetno posejanem s krmami brodolomnih ladij
proti

obali kjer me je čakalo divje ljudstvo krčilec host in v rokah
držalo šibe iz kovanega železa — spanec tovariš na pomolu — sinji pes
preobrazbe beli medved ledenikov in Tvoje tako divje izginotje
tropsko kot če se prikaže ob samem opoldnevu nočni volk

IN PSI SO UMOLKNILI

(Medtem ko se zastor počasi dviga, se sliši odmev.)

ODMEV:

Seveda bo umrl Uporni. Ah ne bo zastave še črne ne in ne topovskega
strela ne obreda. Zgodilo se bo čisto preprosto nekaj kar v nedvomnem

redu stvari ne premakne ničesar zaradi česar pa bojo školjke na dnu morja ptice na dnu voda zvezde na dnu ženskih oči zadržtele za hipec solze ali utripa vek.

Seveda bo umrl Uporni in najbolj veljavni razlog bo ta da nima več česa početi v tem betežnem veselju: sprašanem in ujetem v samem sebi . . . Umrl kot so z vodénimi znaki zapisala v veter in pesek kopita divjih konj in lasnice rek . . .

Divjad v mrliški sobi ne pristajajo ti solze ampak sokoli mojih pesti in moje misli iz kremenca ampak moje nemo zaklinjanje bogov pogube

Stavbar s sinjimi očmi
izzivam te

varuj se stavbar zakaj če umre Uporni bo vsem takoj postalo jasno da si graditelj kužnega sveta

stavbar varuj se

kdo te je ustoličil? V kateri noči si kompas zamenjal za bodalo?
stavbar gluha za stvari prosojen kot steblo a zaprt kot oklep sleherni tvojih korakov je zasvojitvev in rop in nesmisel in zločin

Seveda bo zapustil svet Uporni tvoj svet nasilja kjer je žrtev po tvoji volji imenovana za grobijana in brezbožnika

stavbar Orcus brez vrat in brez zvezde brez izvira in brez vhoda
stavbar s pavjim repom z rakovim korakom in s sinjo besedo zmagovalca in jekla varuj se

UPORNI:

Ob rdeči uri morskih psov, ob rdeči uri domotožij, ob rdeči uri čudežev sem srečal *Svobodo*.

In smrt ni bila nergava ampak ljubezniva
z rokama palisandra in za ženitev godnega dekleta
z rokama pukanega platna

ljubezniva

bili smo tam

in devištvo je krvavelo tisto noč

krmar noči naseljene s sonci in mavricami

krmar morja in smrti

svoboda babnica moja velika z nogama lepškima od sveže krvi

tvoj krik preplašenega ptiča in butare protja
 in šabine na dnu voda
 in beljave in preskušnje in borovca
 in bogoskrunstva
 plazi se plazi
 punca moja velika naseljena s konji in z listjem
 z naključji in s poznanstvi
 z dedino in z izviri
 po konici svojih ljubezni po konici svojih zamud
 po konici svojih spevov
 svojih svetilk
 po svojih konicah mrčesa in korenin
 plazi se veliko drstenje pijano od psov jutra in divjih prašičev
 od suličastih trakulj in požarov
 na divjem begu kot škrofeljni pod toplimi obvezami.

MATI:

O moj sin v zlo dozoreli.

UPORNI:

Katera me moti na pragu počitka? Ah, prav ti je prišel izdani in prodani
 sin . . . in si me izbrala . . . Hvala.

MATI:

Moj sin.

UPORNI:

In prav je prišel, a ne res, tudi tistim, ki so te poslali; bolj prav kot moj
 poraz, bolj prav kot moje prsi, ki se lomijo, bi jim prišel moj *ja* . . . In
 so te poslali. Hvala.

MATI:

obrni se in me poglej

UPORNI:

moja ljuba, moja ljuba
 sem jaz kriv, če se iz dna dob, ki je rdeče bolj, kot je črn moj trizob, v va-
 lovih dvigajo in me barvajo in me s sramoto pokrivajo leta, rdečilo let
 in ujme dni
 gnoj dni iz stare šare
 predrznost dni kobiličjih
 lajež dni pesjanskih s smrčkom gladkim bolj kot sol
 pripravljen sem
 odmevam vsem hrupom in poln sem sotočij
 svojo črno kožo sem razpel kot osličjo kožo.

MATI:

srce polno boja. srce brez mleka.

UPORNI:

Mati brez vere

MATI:

otrok moj . . . daj mi roko . . . naj prime mojo roko tvoja in naj bo tvoja spet preprosta.

UPORNI:

tamtam sope. tamtamu se kolca. tamtam pljuva kobilice ognja in krvi. Tudi moja roka je polna krvi.

MATI:

tvoje oči so polne krvi.

UPORNI:

Nisem nobeno brezčutno srce. Nisem nobeno srce brez usmiljenja. Hudo žejen mož sem ki noro kroži okrog zastrupljenih mlakuž.

MATI:

Ne . . . po slani puščavi in nikjer nobene zvezde razen vislic za neposlušne in črnih udov na kavljih vetra.

UPORNI:

Haha! kakšno povračilo belcem. Morje neubogljivo . . . črne bukve znamenj . . . lakota, obup . . .

Ampak ne, lagali so ti, in morje je razlistano, in z najvišje točke njegovega slemena razbiram čudovito deželo, polno sonca . . . papig . . . sadja . . . sladke vode . . . kruhovcev.

MATI:

. . . puščava betona, kafre, jekla, pukanega platna, razkuženih močvirij, težki kraj, ki ga razstreljujejo oči plamenov in zmagovalcev . . .

UPORNI:

Dežela zalivov palm papaj . . . dežela odprte dlani . . .

MATI:

vidite, ne uboga . . . ne odpove se svojemu zlemu maščevanju . . . ne umiri se.

UPORNI:

Moj priimek: razžaljeni; moje ime: ponižani; moj stan: upornik; starost: star kot kamen.

MATI:

Moja rasa: človeška rasa. Vera: bratstvo.

UPORNI:

Moja rasa: padla rasa. Vera . . .

ampak ne boste je vi s svojim zboganjem utrli poti . . .

jaz jo bom s svojim uporom s svojimi ubornimi stisnjenimi pestmi in s svojo ščetinasto glavo

Spominjam se dneva v novembru; ni imel šest mesecev in gospodar je kot rdeča luna stopil v sajasto kolibo, in otipaval je njegove drobne ude, bil je zelo dober gospodar, in z enim gibom je po njegovem malem obrazu,

polnem jamic, posprehodil svoje mesnate prste. Njegove sinje oči so se smehljale in njegova usta so mu ponagajala s sladkimi besedami: dober kos bo, je rekel in me gledal, in govoril je še dosti prijaznih stvari, gospodar, da je treba zgodaj začeti, da ni dvanajst let nič preveč, da napraviš dobrega kristjana in dobrega sužnja, lepó podložnega in pridno vdanega, vrlega jetniškega paznika komturju, bistrega pogleda in čvrste roke. Tako je ta človek nad zibelko mojega sina tuhtal o zibelki jetniškega paznika.

MATI:

Ojoj umrl boš.

UPORNI:

Ubil . . . S svojima rokama sem ga ubil . . .

Ja: rodovitne in obilne smrti . . .

bila je noč. Plazili smo se med sladkornimi trsti.

Bodala so se zvezdasto režala, ampak zvezd nam ni bilo mar.

Sladkorni trsti so nam sekali v obraz potoke zelenih rezil

Plazili smo se z bodali v rokah . . .

MATI:

Sanjala sem o sinu, ki bo materi zatisnil oči.

UPORNI:

Odločil sem se, da bom k drugemu soncu odprl oči svojega sina.

MATI:

O moj sin . . . zle in pogubne smrti

UPORNI:

Mati, trajne in razkošne smrti.

MATI:

ker je bilo preveč sovraštva

UPORNI:

ker je bilo preveč ljubezni

MATI:

Prizanesi mi dušim se od tvojih vezi. Krvavim iz tvojih ran.

UPORNI:

A svet mi ne prizanaša . . . Ni na tem svetu bednega linčanca, bednega mûčenca, ki ne bi bil v njem ubit in ponižan

MATI: Bog v nebesih, odreši ga

UPORNI:

Srce ti me ne boš rešilo mojih spominov . . .

Bilo je večera v novembru . . .

In na lepem je vpitje razsvetlilo tišino,

planili smo, mi, sužnji, mi, gnoj, mi, živali s kopiti potrpežljivosti

Dirjali smo kot nori; blisnili so streli . . . Tolkli smo. Znoj in kri sta nas osvežila. Tolkli smo med kriki in kriki so postali še bolj predirni, in

na vzhodu se je dvignilo silno vpitjè, goreli so skednji in plamen je
milo prhnil po naših licih.

Tedaj smo napadli gospodarjevo hišo.

Zapahnili so okna.

Vdrli smo vrata.

Gospodarjeva soba je bila na stežaj odprta. Gospodarjeva soba je bila
čudovito osvetljena, in gospodar je bil tam, in bil je zelo miren . . . in
naši so obstali . . . bil je gospodar. Vstopil sem. Ti si, mi je rekel,
zelo mirno . . . Bil sem, bil, sem mu rekel, bil sem jaz, dobri suženj,
zvesti suženj, suženjski suženj, in nenadoma sta njegovih očesi postali
njorki, splašeni na deževni dan, . . . udaril sem, kri se je ulila: to je
edini krst, ki se ga še danes spominjam.

ZUNAJ TUJIH DNI

Kdaj
moj narod
kdaj bo
zunaj tujih dni
na tvojih v sklepe uravnanih ramah
pognala glava ki bo zares tvoja
in beseda tvoja
hitro slovo izdajavcem
gospodovavcem
povrnjeni kruh zemlja umita
zemlja dobljena

kdaj
kdaj boš torej nehal biti temna igrača
na pustnem plesu drugih
polomljeno strašilo
na sosedovi njivi

jutri
moj narod do kdaj še jutri
brezglavi beg plačancev
sklepa veselico

ampak rdeča zarja vzhoda v srcu sladkornega trsta

narod nemirnega pretrganega spanca
narod spet dvignjenih prepadov
narod ukročenih mor
narod ponočni ljubimec grmenja
jutri še višji še slajši še širši

in hudournno valovanje zemlje
v zdravem oranju nevihte

Prevedel Aleš Berger

K